

İKİ EFSANE DAHA

Aydınlık Gazetesi, 4 Mayıs 2020

Yıldırım Koç

İşçi sınıfının uluslararası birlik, dayanışma ve mücadele günü olan 1 Mayıs'ı bu yıl koronavirüs koşullarında andık. 1976, 1977 ve 1978 1 Mayıslarında Taksim Meydanı'ndaydım. O kitlesel gösterilerden sonra bu yılki etkinlik çok yavan kaldı. Esasında emperyalist ülkelerin işçi sınıflarının 1 Mayıs kutlamalarında "enternasyonalizm" bulmadığımdan, bu güne 1976 ve sonraki yılların coşkusuyla yaklaşıyorum.

ASILANLARIN SON SÖZLERİ

Daha önce birçok kere 1 Mayıs'ın tarihine ilişkin yaygın yanlış bilgileri yazdım. Bu kez bu konuyla ilgili bir efsaneye ("şehir efsanesi" veya "hurafe") değineceğim. Bu efsane her yıl tekrarlanıyor. Ben yıllar öncesinden bir örnek vereyim.

1886 yılında 3 ve 4 Mayıs günleri Şikago'daki Samanpazarı'nda yaşanan olaylardan sonra tutuklanan beş kişi idama mahkum edildi. İdama mahkum edilenlerden Louis Lingg hücrelerinde intihar etti. Albert Parsons, August Spies, George Engel ve Adolph Fischer 11 Kasım 1887 günü idam edildi.

İdam edilenler sosyalist değildi; anarşistti. Grubun önderi konumundaki Albert Parsons, 21 Eylül 1887 günü hazırladığı (8 kitap sayfalık) "Amerikan Halkına Çağrı"sında ve özgürken yazdığı yazılarda anarşist olduğunu açıkça ifade ediyordu. Bu konudaki temel kaynak, Albert Parsons'un eşi Lucy Parsons tarafından 1887 yılında yayımlanan ve Albert Parsons'un yazılarının ve tutuklu bulunduğu süredeki ifade, mektup ve başvurularının yer aldığı **Anarchism: Its Philosophy and Scientific Basis, As Defined by Some of Its Apostles** (Anarşizm: Felsefesi ve Bilimsel Temeli, Bazı Öncüleri Tarafından Tanımlandığı Biçimiyle) kitabıdır. Kitabın tıpkı basımı 1970 yılında yapılmış.

Bu kitapta hukuk dışı bir biçimde asılan 4 anarşistin son sözleri de yer almaktadır.

DİSK tarafından 1976 yılında yayımlanan **1 Mayıs Dünya İşçilerinin Birlik Mücadele Dayanışma Günü** kitapçığında (s.17) şöyle yazılmaktadır: "Parsons bunu reddetti. 'Ben suçsuzum. Bütün dünya biliyor suçsuz olduğumu. Eğer asılırsam, canı olduğumdan değil, sosyalist olduğumdan asılacağım.' Parsons'un son sözleri bu oldu." Aynı ifadeler DİSK'in 1978 yılında yayımlanan **1 Mayıs, Birlik Dayanışma Mücadele** kitapçığında da yer aldı (1978, s.34). Bu sözleri birçok başka yayında da okuyabilirsiniz.

Örneğin, **Cumhuriyet Gazetesi**'nin 5 Mayıs 2007 günlü haftasonu ekinde Erdoğan Aydın'ın "Emeğin Bayramı ve Demokrasi" başlıklı yazısında da, konu daha da zenginleştirilerek (!) şöyle deniyordu: "Parsons, asılırken, 'Tüm dünya suçsuz olduğumu biliyor. Ben canı olduğum için değil, işçi haklarını savunduğum için, sosyalist olduğum için asılıyorum' diye haykırırken, Spies de, 'Eğer bizi asarak sefalet içinde çalışan milyonların bu hareketini, işçi hareketini ezebileceğinizi umuyorsanız, o zaman asın bizi! Burada bir kıvılcımı ezeceksiniz, ama şura, burda veya orada, arkanızda ve önünüzde alevler yükseliyor. Bunu asla söndüremeyeceksiniz' diyecekti."

11 Kasım 1887 günü Parsons, Spies, Fischer ve Engel idam yerine getirilir, boyunlarına ilmik ve başlarına çevrelerini görmelerini engelleyecek biçimde birer kukuleta geçirilir. Lucy Parsons'un derlediği kitaptaki bölüm ise bu yazılanlardan tümüyle farklıdır ve şöyledir: "Ondan sonra, kukuletaların altından şu sözcükler geldi: Spies: 'Bir gün gelecek, bizim sessizliğimiz bugün boğduğunuz seslerden daha güçlü olacaktır.' Fischer: 'Yaşasın anarşi.' Engel: 'Yaşasın anarşi!' Fischer: 'bu yaşamımın en mutlu anı!' Parsons: 'Ey Amerika'nın insanları, konuşmama izin verilecek mi? Şerif Matson, bırakın konuşayım! Halkın sesinin duyulmasına izin verin! Ey...' Ancak işaret verilmişti ve devletin görevlileri hem konuşmacıları ve hem de konuşmayı boğarak görevlerini yerine getirdiler." (s.200)

İSPANYA İÇ SAVAŞINA GİDEN TÜRKLER

Bir başka efsaneleşmemiş öykü de TKP'nin önde gelen isimlerinden olan İsmail Bilen'den.

Mihri Belli, Türkiye sosyalist/komünist hareket tarihinde en önemli kişilerden biridir. Görüşlerine katılırsınız veya katılmazsınız; ancak görüşleri de, yaptıkları da ciddiye alınması gereken bir devrimcidir.

Geçenlerde Mihri Belli'nin anılarını okuyordum (Mihri Belli, **İnsanlar Tanıdım, Mihri Belli'nin Anıları**, 3. Baskı, Doğan Kitap, İstanbul, 2000). TKP'nin önder kadrolarından İsmail Bilen (Laz İsmail, Marat, S.Üstüngel) hakkında yazdıkları ilgimi çekti. İyi ki Mihri Belli'nin İsmail Bilen'den aktardıkları bir efsane

olarak yaygınlaşmamış. 200 Yunan komünist askerinin 1921 yılı Ocak ayında İzmir’de kurşuna dizildiğine inananlar, kolaylıkla İspanya İç Savaşı’na giderken İngilizlerin batırdığı motorda öldürülen 80 Türk gencine de inanırdı.

Mihri Belli’nin anlatımlarını aynen aktarıyorum.

“İsmail çok yalan söylüyordu. Uzun yıllar sürdürmüş olduğu tekdüze yaşamın kaçınılmaz olarak doğurduğu bunalımdan kendini kurtarmak için hayallere sığınmıştı. Zamanla hayalinde kurduklarının gerçek olduğuna inanmıştı. Mitomani hastalığına tutulmuştu. Bir gün kendisine ‘İspanya İç Savaşı’na hemen hemen her ülkeden gönüllü katıldı, ama bildiğim kadarıyla bizden katılmadı, neden?’ diye sormuştum. ‘Yaramı deştin,’ dedi, ‘tam 80 pırıl pırıl genç işçiyi, bizzat ben eğitmişim. Hem askeri, hem teorik eğitimden geçmişti çocuklar. İstanbul Limanı’ndan İspanya’ya doğru motorla yola çıktılar. Onları ben uğurladım. Akdeniz açıklarında İngilizler, motoru batırdı. Ne yiğit çocuklardı!’

“Böyle bir olayı ilk kez duyuyordum. Türkiye’de kimse böyle bir faciadan bana söz etmemişti. Oysa bu olay Mustafa Suphilerin şehit düşmesi kadar önemliydi. Bu duruma şaşıttığımı söyledim. ‘Bizde şehitlere saygı ne gezer!’ dedi. İsmail’in bu anlattığı asılsız olamazdı. İnsan bu kadar büyük yalan söyleyemezdi. 80 Türk gönüllüsü öyküsüne inandım. İçim rahatladı, İspanya İç Savaşı’nda biz de payımıza düşeni yapmaya çalışmıştık.

“Yurda döndüğümde Reşat’a (Reşat Fuat Baraner, Y.K.) sordum. ‘Öyle bir şey yok, İsmail’in muhayyilesi geniştir’ dedi. Şefik Hüsnü’ye sordum. O da, ‘İsmail kırk yalandır. Tek ayağının üstünde kırk yalan söyler,’ dedi.” (s.357)